

ANA-BABA TUTUMLARI VE ÖĞRETMEN DAVRANIŞLARI İLE ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK BAŞARILARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Yrd. Doç. Dr. M. Yüksel ERDOĞDU
Fatih Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi
Psikoloji Bölümü

ÖZET

Amaç: Bu araştırmanın temel amacı; ana-baba tutumları ve öğretmen davranışları ile öğrencilerin akademik başarıları arasındaki ilişkileri ortaya koymaktır. Bu temel amaç çerçevesinde ana-baba tutumları ile öğretmen davranışlarının öğrencilerin akademik başarılarını yordamadaki önem sırası nedir ve bazı sosyo-demografik özellikler ile öğrencilerin akademik başarıları arasında nasıl bir ilişki vardır? Sorularına cevaplar aranmıştır. **Yöntem:** Araştırmanın evreni Diyarbakır ili Büyükşehir Belediyesi sınırlarında bulunan ilköğretim 5. sınıfta okuyan öğrencilerdir. Alt, orta, üst sosyo-ekonomik düzeydeki ilköğretim okullarının 5. sınıflarda okuyan ve seçkisiz(random) olarak belirlenen 191 öğrenci bu araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmada “Ana-Baba Tutum Ölçeği” ve “Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde “Ki kare testi”, akademik başarıların yordanması amacıyla “çoklu regresyon analizi”, ikiden fazla bağımsız değişkenlerle akademik başarı arasındaki farkın anlamlılığı için “Tek Yönlü Varyans analizi”, iki değişken arasındaki ortalamalar arasındaki farkın manidarlığı için de “ilişkisiz t testi” kullanılmıştır. **Bulgular:** Annenin çocuğa yönelik tutumları öğrencilerin akademik başarılarını yordama da baba ve öğretmen tutumlarına göre daha önemlidir. Ailenin sosyo-demografik özellikleri ile öğrencilerin akademik başarıları arasında ilişkiler mevcuttur. **Öneriler:** Öğretim sürecinin başarı ve etkililiği; ana-baba, öğretmen ve öğrencinin uyum içinde olmasıyla büyük ölçüde ilişkilidir. Bu bağlamda öğretmen ve anne-babanın çocuğa yönelik tutum ve davranışları, eğitim en temel amacı olan bireyde istedik davranış kazandırma sürecinde ve akademik başarılarında temel çevresel değişkenlerdir(etkenlerdir). Sonuç olarak öğrencilerin akademik başarılarını yükseltmede öğretmen ve anne-babaların demokratik davranışlar sergilemesi önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Ana-baba tutumları, öğretmen davranışları, akademik başarı

ABSTRACT

Purpose: The main aim of this study put forward the relationship between parents attitudes & teacher behaviours and student's academic achievement. What is the importance order the parent attitudes and teacher behaviours influence on students academic success? and How about is relationship between the social-demography and students academic success? The answers have been sought on these question in frame of the main aim. **Methods:** The scope of this study covers the 5th class student of primary education at Diyarbakır City Municipality Border. This study area constitutes by 191 random students determined as lower, medium and upper economic level. The parents attitude and the perception of teacher behaviour scales were used on this study. The square test, multiple regression analysis for academic success effect, the unique direction variant analysis with over two independent variable for meaningful among academic success, unrelated t test for the difference between two variable average has been used on datum evaluation. **Findings:** The mother attitude devoted to child is important than father and teacher attitude on the students achievement effect. There is a relationship

between the social-demography of family and students academic achievements. **Conclusions:** The successful of education process and its effective is much relation harmony with parent, teacher and students. In context, education is the main enviromental variables for desired behaviour getting process and academic achievement on students. In context, the democratic behaviours of teacher and parents are suggested on increasing student academic success.

Keywords: Parent attitude, teacher behaviour, academic success

1-GİRİŞ

Eğitim ve öğretim etkinliklerinin temel amacı; öğrencilerde istenen yönde davranış değişikliklerini sağlamak olduğuna göre, bu etkinliklerin odak noktasını öğrenciler teşkil ediyor demektir. Böylece eğitim amaçları yönündeki davranış değişikliklerinin, öğrencide ne ölçüde gerçekleştiğinin ve öğrenci başarısını etki eden temel unsurların ne olduğunun ortaya konulması önem arz etmektedir.

Başarı kavramı Wolman'a (1973) göre , "istenilen bir sonuca ulaşma yönünde ilerlemedir". Başarı bu kadar geniş kapsamlı tanımlanmakla birlikte eğitimde başarı denildiğinde, genellikle okulda okutulan derslerde geliştirilen ve öğretmenlerce takdir edilen notlarla, test puanlarıyla ya da her ikisi ile belirlenen beceriler veya kazanılan bilgilerin ifadesi olan "Akademik Başarı" kastedilmektedir (Carter ve Good,1973). Akademik başarı genellikle, öğrencinin psikomotor ve duyuşsal gelişiminin dışında kalan, bütün program alanlarındaki davranış değişmelerini ifade eder (Ahmann ve Glock, 1971). Bununla birlikte okulda okutulan derslerle öğrencilerde sağlanması öngörülen davranış değişiklikleri bilişsel davranışlarla sınırlı değildir. Bu bağlamda okulda okutulan her bir dersin amacı, belirli bilgi ve beceriler gibi bilişsel davranışlar yanında, tutum, değer ve ilgi gibi duyuşsal davranışları da içermektedir(Julian ve ark.1972).

Akademik başarı notları, öğrencilerin derslerdeki durumları ve gelişmeleri konusunda ilgililere (ana-babalara, öğretmenlere vb.) bilgi verme aracı olarak kullanılacakları gibi, öğrenciler hakkında verilen çeşitli kararlara dayanak teşkil edecek kriterler olarak da kullanılmaktadır (Koç,1981). Öğrencilerin akademik başarılarını doğrudan ya da dolaylı etkileyebilecek birçok çevresel değişkenin olabileceği genel bir kabuldür. Öğrenci başarısını etkilemesi açısından önemli ve akla ilk gelen öğretmenlerdir. İyi bir öğretmen, yeri geldiğinde, öğrencinin gözünde ana-babadan ve tüm başka kişilerden üstün tutulabilmektedir. Bu sebeple öğretmenin, öğrenci üzerinde eğitsel etkisi oldukça önemlidir.

Öğrenci-öğretmen ilişkilerinin niteliği, akademik başarıyı ve öğrenci davranışlarını etkilemektedir. Öğretmenin cana yakın, sempatik, hoşgörülü tavır ve davranışları öğrencilerin istenilen davranışları kazanması açısından önemlidir, bu bağlamda öğretmen-öğrenci ilişkisi birincil (yakın) bir ilişki türüdür (Celep, 1997; Demirtaş, 1999; Sadık, 2002; Gordon,1997).

Wubbels ve arkadaşları, öğretmen davranışlarını "otoriter" ve "demokratik" olarak ikiye ayırmaktadır. Otoriter öğretmenler, öğrencilerin kontrol altında tutulması gerektiğini fazla özgürlüğün zararlı olduğunu bunun da öğrenci dikkatini dağıtacağını düşünürler. Bu sebeple öğrencilerde başarısızlık oluşumunun kaçınılmaz

olduğunu belirtirler. Demokratik öğretmen ise, öğrencilerinin her şeyden öte sınıf atmosferini sevmesi gerektiğini, bunun için hoş ve ödüllendirici bir ortamın sağlanması gerektiğini düşünür. Bunun da öğrenciyi güdüleyeceğini ve başarısını artıracığını ileri sürmektedirler (Akt. Güçlü,2000). Görüldüğü gibi sınıf ortamının ya da sınıf atmosferinin belirlenmesinde ve öğrenci başarısını etkilemede öğretmenin göstereceği davranışlar önemli bir etkiye sahiptir.

Öğrencilerin okul ortamındaki öğrenmelerini buna bağlı olarak da akademik başarılarını etkileyen önemli faktörlerden bir diğeri de ailedir. Öğrencinin gelişiminin hızlı olduğu ve kişilik özelliklerini yerleştiği ilk çocukluk döneminde aile ortamı, eğitim açısından çok önemlidir. Ailenin eğitsel ortamı ve anne-babanın çocuğa yönelik tutumları öğrencinin okulda öğrendiklerini pekiştirebilir ya da köreltebilir(Bruner, 1960). Bu durumda okul dışında aile ortamı özellikle anne-babanın tutumları çocukların öğrenme davranışlarını geliştirebileceği gibi, çocukların öğrenmeleri üzerinde olumsuz etkilerde meydana getirebilmektedir.

Anne Baba Tutumları, sevgi, hoşgörü ve kabul etmeyi içine alan “demokratik tutum” ve sevginin gösterilmediği hoşgörünün olmadığı, reddetmeyi içine alan otoriter tutum olmak üzere iki genel başlıkta toplanır. Demokratik anne baba, çocuğun arzu ve ihtiyaçlarına karşı ilgilidir; çocuğun davranışlarını ilgi ve anlayışla izler; onun iradesine ve sağlıklı uyumuna değer verir. Yaşına göre kendisi ile ilgili bazı kararlar almaya teşvik eder. Bu tutumdaki anne babalar, önemli konularda alınan kararların nedenlerini çocuklarıyla tartışır; onların görüşlerine değer verir; dil alışverişine olanak sağlar; hemen her konuda çocuğa iyi bir rehber olmaya çalışır. Otoriter anne baba ise, çocuğuna olan sevgisini bile, çocuk istenilen şekilde davranıncı (şarh) gösterir. Sevgiyi bir pekiştirici olarak kullanır. Disiplin oldukça sert bir şekilde uygulanır ve çocuğun kendini ifade etmesine çok fırsat verilmez. Anne babanın aşırı koruması, çocuğa gerekenden fazla kontrol ve özen göstermesi sonucu, çocuk, diğer kimselere bağımlı, özgüveni olmayan bir birey olarak yetişir (Kuzgun, 1972; Yavuzer, 1994).

Anne baba tutumları ve öğretmen davranışları ile öğrencilerin akademik başarıları arasındaki ilişkiyi konu alan literatürde bazı araştırmalar mevcuttur; Diaz (1989) tarafından yapılan bir araştırma, akademik başarı düşük ve sınıfta kalma riski taşıyan öğrencileri, diğer öğrencilerden ayıran en temel farklılığın, anne-baba desteği ve ilgisinden yoksunluk olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle anne-babanın çocuğa yönelik tutumları, tutarsızlıkları ve geçimsizlikleri çocuğun akademik başarılarının düşmesinde önemli bir faktördür. Eastman (1988) yapmış olduğu benzer bir çalışmada da, anne-babanın destekleyici tutum ve davranışlarının çocuklarda akademik başarıları yükselttiği sonucuna varmıştır. Carlson (1999) 17 yıl süreli bir izleme çalışmasında, erken çocukluk ve erişkinlik dönemindeki aile desteği ve ilgisi ile ergenlik yıllarındaki akademik başarı, duygusal sağlık ve okula uyum arasında pozitif yönde ilişki olduğunu belirtmektedir. Bronstein ve Duncan (1996) bir başka araştırmada ise 5. sınıftaki çocukların velilerinde gözlenen davranış biçimleriyle, çocuklarının 5, 6, ve 7. sınıflarındaki akademik başarı ve okula uyumları arasında ilişki olduğunu araştırma sonuçlarıyla ortaya koymuştur.

Hollingsworth ve Hoover (1999), çocukları doğrudan ve dolaylı yoldan eğittikleri için anne ve babaları çocuğun evdeki öğretmenleri olarak nitelendirmektedirler. Dolayısıyla okulda öğretmen tarafından kazandırılan herhangi bir davranışın ya da öğrenmenin, anne-baba tarafından kolaylıkla bozulabileceğini ifade etmektedirler. Küçükahmet'e (2001) göre, öğrencilerin anne-babalarının yanlış tutumları, ilgisizliği, sertliği, sevgisizliği ya da aşırı ilgisi gibi durumlar öğrencilerin ders çalışmaktan soğumalarına, korku ve gerginlik yaşamalarına neden olmaktadır.

Bu çalışmada, öğrencilerin akademik başarıları ile ilişkili olan anne-baba tutumları ve öğretmen davranışları ölçeklerinden elde edilen puanlar regresyon analizi ile test edilmiştir. Bununla birlikte bazı sosyo-demografik değişkenlerin akademik başarılarla ilişkilerinin ortaya konulması bu çalışmanın diğer araştırmalardan farkını ve önemini ortaya koymaktadır.

Yukarıda ifade edildiği gibi bir çocuğun başarısını etkileyen en önemli çevresel faktörlerin öğretmen davranışları ile anne-babanın tutumları olduğunu belirtmek mümkündür. Bu çalışmada öğretmen davranışları ve anne-babanın öğrenciye yönelik otoriter/demokratik tutumları ile öğrencilerin okul başarıları arasındaki ilişkinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu nedenle bu araştırma betimsel (tarama) bir araştırma türüdür.

2-YÖNTEM

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Diyarbakır ilinde ilköğretim okulu 1. kademedeki okuyan 5. sınıf öğrencileridir. Alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının devam ettiği üç okuldan seçkisiz olarak seçilen 191 öğrenci bu araştırmanın örneğini oluşturmaktadır. Örneklem grubuna ait bilgiler Tablo-1'de verilmiştir.

Tablo-1: Örneklem Alınan Öğrencilerin Okullara ve Cinsiyete Göre Dağılımları

Okullar	SED	Cinsiyet				Toplam
		Erkek		Kız		
		N	%	N	%	
Yahya Kemal İÖO	Alt	35	37.2	38	39.2	73
Yılmaz Allahverdi İÖO	Orta	36	38.2	37	38.1	73
Özel Ortadoğu Koleji	Üst	23	24.6	22	22.7	45
Toplam		94	100.0	97	100.0	191

2.2. Veri Toplama Araçları

Ana-Baba Tutum Ölçeği, ana-baba davranışlarının çocuklar tarafından demokratik ya da otoriter mi algılandıklarını ölçmek üzere Polat(1986) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 26 maddeden oluşmaktadır. Ölçme aracına, çocuklar hem anneleri hem de babaları için ayrı ayrı cevap vermektedirler. Ölçekten alınan puanların yüksek olması ana-babanın çocuk tarafından demokratik algılandığını göstermektedir. Ölçeğin test tekrar test güvenilirliği, anneler için .75, babalar için .76

olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin geçerliliği için uzman görüşlerine başvurulmuş ve ölçek maddelerinin kapsam geçerliliğine sahip olduğu belirlenmiştir.(Öner, 1993).

Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeği, ilköğretim birinci kademedeki okuyan öğrencilerin, öğretmenlerinin sınıf içinde ya da sınıf dışında gösterdikleri davranışları nasıl algıladıklarını (demokratik-otoriter) ortaya koymak amacıyla Erdoğan tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 29 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin güvenilirlik çalışması için test-tekrar test (.70), testi yarılama (.79) ve Cronbach Alpha katsayıları(.75) hesaplanmış, elde edilen güvenilirlik katsayıları yüksek bulunmuştur. Ölçeğin madde analizi ile belirlenen ortalama ayırt edicilik değeri de $r_{jx}=.38$ olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin geçerlilik çalışması için yapılan faktör analizi sonucunda, ölçeğin iki faktörden oluştuğu gözlenmiştir(Erdoğan, 2005). Ölçekten alınan puanların yüksek olması öğretmenin demokratik algılandığını göstermektedir.

Öğrencilerin akademik başarı notları okul idaresindeki kayıtlardan alınmıştır. Öğrencilerin akademik başarıları 27.08.2003/25212 sayılı resmi gazetede yayınlanan MEB İlköğretim Kurumları Yönetmeliğine uygun olarak hesaplandığı kabul edilmiş ve başarı puanlarının belirlenmesinde farklı okullarda kullanılan veri toplama araçlarının geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmıştır. .

2.3.İstatistiksel Analiz

Araştırmada, örnekleme alınan öğrencilere iki ders saatinde ölçme araçları uygulanmış, öğrenciler bizzat kendileri ölçme araçlarına ve anket sorularına yanıt vermişlerdir. Öğrencilerin akademik başarı notları okul idaresinden temin edilmiştir. Çalışmada elde edilen verilerin değerlendirilmesinde SPSS Windows 10.0 paketi kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde kategorik bir değişkenin düzeylerine giren birey ya da nesnelere anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini test etmek için Ki kare testi, akademik başarıların yordanması amacıyla çoklu regresyon analizi, ikiden fazla bağımsız değişkenlerle akademik başarı arasındaki farkın anlamlılığı için Tek Yönlü Varyans analizi, iki değişken arasındaki ortalamalar arasındaki farkın manidarlığı için de ilişkisiz t testi kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2002).

3-Bulgular ve Sonuçlar

Örnekleme, ilköğretim okulu 5. sınıf öğrencilerinden toplam 191 öğrenci alınmıştır. Örnekleme alınan öğrencilerin sosyo-demografik dağılımlarına Tablo-2'de yer verilmiştir.

Tablo-2: Örnekleme Alınan Öğrencilerin Demografik Özellikleri ve Ki Kare Değerleri

Özellik	n	%	X ²	P
Cinsiyet				
Kız	94	49.5	047	828
Erkek	97	50.5		
Öğrenci Notları				
Pekiyi	135	70.3		
İyi	29	15.0		
Orta	15	7.8	315.89*	.000

Geçer	6	3.1		
Başarısız	6	3.1		
Kardeş sayısı				
0-2	81	42.2		
3-5	63	32.8	61.11*	.000
6-7	30	15.6		
8 ve üstü	17	9.4		
Ailede Kaçınıcı çocuk				
1-2	100	52.1		
3-4	53	27.6	98.43*	.000
5-6	22	11.5		
7 ve üstü	16	7.9		
Annesi sağ mı?				
Evet	180	94.2	179.19*	.000
Hayır	11	5.8		
Babası sağ mı?				
Evet	182	94.8	156.70*	.000
Hayır	9	5.2		
Anne Eğitim Düzeyi				
Okuryazar değil	78	41.1		
İlköğretim	39	20.3	24.53*	.000
Lise	36	18.8		
Yüksek Öğretim	38	19.8		
Baba Eğitim Düzeyi				
Okuryazar değil	21	10.9		
İlköğretim	59	31.2	43.05*	.000
Lise	32	16.7		
Yüksek öğretim	79	41.1		

* p<.01

Tablo 2’de görüldüğü gibi örnekleme alınan öğrencilerin; öğrenci notları, kardeş sayısı, kaçınıcı çocuk oldukları, anne ve babasının sağ olup olmadıkları, anne ve babanın eğitim düzeyleri arasında gruplar arasındaki gözlenen farklılıklar anlamlıdır. Cinsiyet değişkeninin gruplar arasındaki farklılığı ise istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ana-Baba Tutum Ölçeği ile Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeği’nin betimsel istatistiklerine Tablo-3’te yer verilmiştir.

Tablo-3:Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Betimsel İstatistikleri

Ölçekler	Ortan.	Max	SS	Min.	\bar{X}
Anne Tutum Öl.	6.67	6.00	4.79	0.00	20.0
Baba Tutum Öl.	6.50	5.50	4.47	0.00	26.0
Öğretmen Davranışları Öl.	10.81	10.00	4.82	1.00	26.0

Tablo-3’te görüldüğü gibi Anne Tutum Ölçeğinden öğrencilerin almış oldukları puanların ortalaması 6.67 iken, Baba Tutum Ölçeğinden ise aldıkları puanların ortalaması ise 6.50 dir. Genel olarak örnekleme alınan öğrenciler annelerini

babalarına göre daha demokratik olarak algılamaktadırlar. Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeğinden öğrencilerin almış oldukları puanların ortalaması da 10.81 olarak hesaplanmıştır.

Ana-Baba Tutum Ölçeği ve Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeğinden alınan puanların öğrencilerin akademik başarılarının yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizine Tablo-4'te yer verilmiştir.

Tablo-4: Örneklem Alınan Öğrencilerin Akademik Başarılarının Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi

Değişken	B	St. Hata	β	T	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	1.229	.189		6.512	.000		
Anne Tutum Ölçeği	4.80	.021	.219	2.252	.026	.375	.169
Baba Tutum Ölçeği	2.69	.022	.122	1.251	.213	.242	.095
Öğretmen Davranışları	1.83	.015	.091	1.194	.234	.001	.091

R=0.552 R=0.304

F(3,172)=5.691 p=.001

Yordayıcı değişkenlerle bağımlı (yordanan, ölçüt) değişken arasındaki ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde, Anne Tutum Ölçeğinden alınan puanlar ile öğrencilerin akademik başarıları arasında pozitif ancak düşük düzeyde bir ilişkinin ($r=0.38$) olduğu, diğer değişkenler kontrol edildiğinde ise iki değişken arasındaki korelasyonun $r=0.17$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Diğer değişkenlerden elde edilen puanlar ile akademik başarılar arasındaki ilişkiler oldukça düşüktür.

Anne Tutum Ölçeği, Baba Tutum Ölçeği ve Algılanan Öğretmen Davranışlarından elde edilen puanlar birlikte örneklem alınan öğrencilerin akademik başarıları ile anlamlı bir ilişki vermektedir ($R=0.552$, $R=0.304$). Adı geçen üç değişken birlikte, akademik başarıdaki toplam varyansın yaklaşık %30'unu açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin akademik başarı üzerindeki görece önem sırası anne tutumları, baba tutumları ve öğretmen davranışlarıdır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, sadece anne tutumları değişkeninin akademik başarı üzerinde önemli (anlamlı) bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Diğer değişkenler önemli bir etkiye sahip değildirler.

Öğrencilerin akademik başarılar ile Anne Tutum Ölçeği (A.T.Ö), Baba Tutum Ölçeği (B.T.Ö) ve Algılanan Öğretmen Davranışları Ölçeğinden (Ö.D.Ö.) aldıkları puanlar arasındaki korelasyonlar Tablo-5'te verilmiştir.

Tablo 5: Akademik Başarı ile Ana-Baba Tutum Ölçeği ve Öğretmen Davranışları Ölçeğinden Alınan Puanlar Arasındaki Korelasyonlar

Akademik Başarı	A. T. Ö.	B.T.Ö.	Ö.D.Ö
r=	.562*	.452**	.348**
p=	.000	.015	.035

* p<.001

** p<.005

Tablo-5'te görüldüğü gibi, öğrencilerin akademik başarıları ile Anne Tutum Ölçeği'nden alınan puanlar arasındaki korelasyon .56, Baba Tutum Ölçeği'nden alınan puanlar arasındaki korelasyon .45 ve Öğretmen Davranışları Ölçeği'nden alınan puanlar arasında da .35 bir ilişki vardır. Bu bağlamda anne-baba ve öğretmenin öğrencilere karşı demokratik davranışlar sergilemesi ile öğrencilerin akademik başarıları arasında pozitif yönde bir ilişki vardır. Öğrencilerin akademik başarılarının demografik özelliklere göre ANOVA sonuçlarına Tablo 6' da yer verilmiştir.

Tablo 6: Öğrencilerin Akademik Başarılarının Betimsel Analizi ve Demografik Özelliklere göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Demografik Özellikler	N	Anl. Düz. Art. Ortala.				Varyansın Kaynağı	K.T.	sd	K.O	F	P
		1	2	3	4						
SED	Alt	73	4.02			Gruplarası	25.83	2	5.44	15.20*	.000
	Orta	73		4.63		Grupları	159.75	188	6.96		
	Üst	45			4.93	Toplam	185.59	190			
Kardeş Sayılar	1-2	100	4.10			Gruplarası	5.132	3	1.71	5.42*	.009
	3-4	53		4.35		Grupları	179.45	183	.981		
	5-6	22			4.50	Grupları	179.45	183	.981		
	7 +	13			4.74	Toplam	184.58	186			
Anne Eğitim Düzeyi	O. Y D	77	4.25			Gruplarası	10.068	3	.160	3.69*	.013
	İlköğr.	39		4.79		Grupları	169.38	186	6.29		
	Lise	36			4.75	Toplam	179.45	189			
	Üni.	38			4.32						
Baba Eğitim Düzeyi	O. Y D	21	4.25			Gruplarası	19.566	3	6.52	3.93*	.021
	İlköğ.	58		4.38		Grupları	165.80	186	.891		
	Lise	32			4.98						
	Üni.	79			4.53	Toplam	185.36	189			

* p<.001 ** p<.005

Tablo-6'da görüldüğü gibi öğrencilerin ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyleri ile öğrencilerin akademik başarıları arasında tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur [F(2-188) =15.20, p<.01]. Başka bir ifadeyle öğrencilerin akademik başarıları, ailenin ekonomik düzeylerine göre anlamlı bir şekilde değişmektedir. Aritmetik ortalamalar incelendiğinde; öğrencilerin akademik başarıları üst (\bar{x} =4.93), orta (\bar{x} =4.63) ve alt sosyo-ekonomik düzey (\bar{x} =4.02) şeklinde sıralanmaktadır. Genel olarak ailenin sosyo-ekonomik düzeyi yükseldikçe çocukların akademik başarıları da yükselmektedir.

Örnekleme alınan öğrencilerin kardeş sayıları ile öğrencilerin akademik başarıları arasında tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur[F(3-183) =5.42, p<.01]. Başka bir ifadeyle öğrencilerin akademik başarıları, çocukların kardeş sayılarına göre anlamlı bir şekilde değişmektedir. Aritmetik ortalamalar incelendiğinde; 1-2 (\bar{x} =4.10), 3-4 (\bar{x} =4.35), 5-6 (\bar{x} =4.50), 7 ve üstünde (\bar{x} =4.74) kardeşe sahip olmak şeklinde sıralanmaktadır. Buna bağlı olarak öğrencilerin

abla ya da ağabeylerinin çok olması ile öğrencilerinin akademik başarıları yükselmektedir.

Annenin eğitim düzeyi ile öğrencilerin akademik başarıları arasında tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre gruplar arasında anlamlı farklılıklar vardır[F(3-186) =3.69, p<.05]. Aritmetik ortalama sonuçlarına göre öğrencilerin akademik başarıları; annenin eğitim düzeylerine göre annesi ilköğretim mezunu olanlar(\bar{x} =4.79), lise mezunu olanlar(\bar{x} =4.75), üniversite mezunu olanlar(\bar{x} =4.32), ve okur-yazar olmayanlar(\bar{x} =4.25) şeklinde artmaktadır.

Babanın eğitim düzeyi ile öğrencilerin akademik başarıları arasında tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre de gruplar arasında anlamlı farklılıklar vardır[F(3-186) =3.93, p<.05]. Aritmetik ortalama sonuçlarına göre öğrencilerin akademik başarıları; babanın eğitim düzeylerine göre lise mezunu(\bar{x} =4.98), üniversite mezunu(\bar{x} =4.53) ilköğretim mezunu(\bar{x} =4.38) ve okur-yazar olmayanlar(\bar{x} =4.23) şeklinde sıralanmaktadır.

Öğrencilerin cinsiyetleri ile akademik başarıları arasında, cinsiyete göre anlamlı farklılıklar bulunamamıştır. Ayrıca anne-babanın sağ olup olmaması ile öğrencilerin akademik başarıları arasındaki farkta anlamlı değildir. Öğrencilerin akademik başarıları ile kendilerini içe/dışa dönük olarak tanımlamalarına göre ilişkisiz T Testi sonuçlarına Tablo-7'de yer verilmiştir.

Tablo 7: Öğrencilerin Akademik Başarıları ile Kendilerini İçe/Dışa Dönük Olarak Tanımlamalarına göre İlişkisiz T Testi sonuçları

Özellikler	N	\bar{x}	SS	sd	t	p
İçe Dönük	50	4.22	1.16	182	2.49**	.014
Dışa Dönük	134	4.60	.83			

** p<.005

Öğrencilerin kendilerini içe dönük, dışa dönük olarak tanımlamaları ile akademik başarıları arasındaki ilişki, ilişkisiz t testi ile ortaya konmuştur. Öğrencilerin akademik başarıları, öğrencilerin kendilerini içe dönük ya da dışa dönük olarak tanımlamalarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir[t(182)=2.49, p<.05]. İçe dönük olan öğrencilerin akademik başarıları, (\bar{x} =4.60) dışa dönük olan öğrencilerin akademik başarılarından(\bar{x} =4.22) daha yüksektir.

4-Tartışma ve Öneriler:

Öğretim sürecinin başarı ve etkililiği, ana-baba, öğretmen ve öğrencinin uyum içinde olmasıyla büyük ölçüde ilişkilidir. Bu nedenle öğretmen ve anne-babanın çocuğa yönelik tutum ve davranışları, eğitim en temel amacı olan bireyde istendik davranış kazandırma sürecinde ve akademik başarılarında temel çevresel değişkenlerdir.

Araştırma bulguları, anne-baba tutumları ile öğretmen davranışlarının öğrencinin akademik başarısını yordamada regresyon analizi ile yapılan göreceli önem sırası, anne tutumları, baba tutumları ve öğretmen davranışları şeklindedir. Bu bağlamda anne ve babanın çocuğa yönelik tutumlarının, öğrencilerin akademik başarılarını yordamada öğretmen davranışlarından daha önemli olduğu şeklinde bir belirleme yapmak mümkündür. Jencks ve arkadaşları tarafından yapılan bir araştırmada da, aile özellikleri, öğrencinin okul başarısındaki en önemli çevre faktörünü oluşturduğunu, okul başarısının yarısından çoğunun ailenin yaklaşımıyla gerçekleştiğini belirtmektedirler (akt. Malkoç,1991).

Çocuğun ilköğretime başlamasıyla birlikte, öğrencinin okul başarısı üzerinde rol oynayan çevresel etkiler toplumun daha geniş bir kesimine doğru genişler. Fakat ailenin bütünüyle etkisi ortadan kalkmaz. Her ne kadar çocuk okula gidiyor da olsa gününün büyük bir kesimini aile ortamında geçirir. Bu sebeple öğrencinin okul başarısı üzerinde ailenin etkisinin daha fazla olabileceği araştırmanın bulguları ile desteklenmektedir. Aile içinde ise anne tutumlarının baba tutumlarına göre öğrenci başarısında daha etkili olmasının nedeni, annenin çocuğun eğitimi ve öğrenmesiyle daha ilgili olmasından kaynaklanmaktadır şeklinde düşünülmektedir.

Araştırma bulguları öğretmen davranışları ile öğrencilerin akademik başarıları arasında da ilişkiler olduğunu ortaya koymaktadır. Yapılan araştırmalar öğretmen-öğrenci ilişkisindeki memnuniyetin, öğretmenin hoşgörülü ve demokratik bir tutum sergilemesinin öğrenci başarısını önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir (Özgülven, 1974; Gürkan,1987). Anne-baba ve öğretmenlerin, öğrenciye elverişli bir öğrenme ortamı yaratabilmelerinde, öğrencinin akademik başarısını artırmada sergileyecekleri demokratik tutumların önem arz ettiği yapılan araştırma bulguları ile görülmektedir.

Ailenin sosyo-ekonomik düzeyleri ile öğrencilerin okul başarıları arasındaki ilişkilere bakıldığında, üst sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının, alt sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarından akademik olarak daha başarılı oldukları görülmektedir. Bunun temel nedenleri; Orta ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki aileler okulu, yaşama mesleki olduğu kadar, psikolojik ve sosyal olarak hazırlanmanın bir yolu olarak görmekte, buna bağlı olarak çocuklarının okul yaşantıları ve başarıları ile yakından ilgilendiklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bununla birlikte düşük sosyo-ekonomik düzeydeki aileler ise daha çok yasal zorunluluklardan ve iyi para getiren meslek sahibi olmaları için çocuklarını okula kaydettirdikleri, bu sebeple çocuklarının okul yaşamı ve başarısızlıkları ile fazla ilgilenmedikleri düşünülmektedir. Çocuğun her türlü gelişiminde ailenin sosyo-ekonomik durumunun etkisi vardır. Ailenin ekonomik sıkıntılar içinde olması durumunda çocuklara aşırı sorumluluklar yükleme öğrencide güven duygusunun yok olmasına, bunun yerine korku ve endişenin gelişmesine neden olabilmektedir. İyi bir sosyal çevrede yaşayan, ailesinin ekonomik sıkıntıları olmayan öğrenciler yukarıda izah edilen nedenlerden ötürü her yönden daha başarılı olacakları düşünülmektedir.

Çocukların sahip oldukları kardeş sayısı ile akademik başarılar arasındaki ilişkilere bakıldığında, fazla sayıda kardeş sahibi olmaları ile akademik başarılarının

yüksekliği arasında bir ilişki gözlenmektedir. Ailenin çok fazla çocuk sahibi olması, onlara sağlanan imkanların sınırlı olmasına sebebiyet vermektedir. Ailenin, çocuklara karşı sergiledikleri davranışlarda ayırım yapmaması ve bütün çocuklara aynı imkanları sunması kalabalık ailelerde güç olmakla birlikte, ailenin çocuklarına yaklaşım tarzı onların yeteneklerinin gelişimi ve sağlıklı bir kişilik oluşumu açısından önem arz etmektedir. Araştırma bulgularına bakıldığında fazla kardeşi olanların akademik olarak daha başarılı olmalarının altında yatan temel nedenin, bu çocukların abi ya da ablalarını örnek almaları ve okul ile ilgili çalışmalarında onların tecrübe ve bilgilerinden istifade etmeleri olduğu düşünülmektedir. Buna bağlı olarak bu çocukların akademik olarak daha başarılı oldukları kabul edilmektedir.

Anne-babanın öğrenim durumu ile öğrencinin gelişimi ve başarısı arasında bir ilişki vardır. Öğrenim düzeyi yüksek anne-babaların, çocuklarındaki başarı güdüsünü, harekete geçirmekte daha üstün oldukları görülmektedir. Nitekim yapılan bazı araştırmalar da başarılı olan öğrencilerin anne-babalarının eğitim düzeylerinin, başarısız olan öğrencilere göre daha yüksek olduğunu göstermektedir (Elmacıoğlu,1998). Ancak araştırma bulgularına bakıldığında ilköğretim mezunu annelerin çocuklarının, üniversite mezunu olan annelerin çocuklarından akademik olarak daha başarılı olduklarını ortaya koymaktadır. Yavuzer (1999) ve Elmacıoğlu'na (1998) göre, hayat şartlarının giderek zorlaşması annenin de çalışma zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır. Buna bağlı olarak annenin çalışması, kuşkusuz beraberinde bazı sıkıntıları da ortaya çıkarmaktadır. Bunların başında, annenin olmadığı saatlerde çocuğun bakımı, eve yorgun gelen annenin çocuğu ile kuracağı iletişimin sağlıklı olması ve annenin çocuğa daha az zaman ayırması gelmektedir. Dolayısıyla örnekleme alınan üniversite mezunu annelere sahip çocukların, annelerinin bir meslekte çalışmaları nedeniyle anneleri ile sağlıklı iletişim kuramadıkları ve okul çalışmalarında annelerinden yeterince destek alamadıkları düşünülmektedir. Bu nedenle bu öğrencilerin diğer öğrencilere göre akademik olarak daha başarısız oldukları kabul edilmektedir.

Örnekleme alınan öğrencilerin babalarının eğitim düzeyleri ile akademik başarıları arasındaki ilişkilere bakıldığında ise, babası lise mezunu olan öğrencilerin, babası üniversite ve ilköğretim mezunu olan öğrencilere göre akademik olarak daha başarılı oldukları görülmektedir. Bunun temel nedenlerinin, üniversite mezunu olan babaların daha yoğun çalıştıkları bu sebeple çocuklarının okul çalışmalarına ve gelişimlerine yeterince destek olamamaları olarak düşünülmektedir. Araştırma bulgularına bakıldığında üniversite mezunu olan ana-babaların çocuklarının akademik başarıları, üniversite mezunu olmayan anne-babalara sahip çocuklara göre daha düşüktür. Üniversite mezunu olan anne-babaların çocuklardaki başarı beklentisinin daha yüksek olması, çocuğa yönelik mükemmeliyetçi bir yaklaşım sergilemeleri çocukta yoğun bir kaygı ve sıkıntıya yol açacağı buna bağlı olarak çocuklarda başarısızlık görülebileceği bu alanda çalışan eğitimci ve psikologların temel görüşleridir. Bu bağlamda üniversite mezunu olan anne-babaların çocuklarının akademik olarak başarısız olmalarının bir diğer nedenin, ana-babanın çocuğa yönelik yanlış tutum ve davranışlar sergilemesi olabileceğini belirtmekte mümkündür.

Anne-baba yoksunluğu ile çocukların gelişimleri arasındaki ilişkileri araştıran Dennis'e göre anne-baba yoksunluğu nedeniyle yetiştirme yurtlarında kalan çocuklar, gelişimsel bozukluklar göstermektedir. Yurtlarda büyüyen çocuklarda, zeka gelişiminde, konuşma alanında ve akademik başarıda gerilikler görülmektedir (akt. Yıldırım, 1983). Benzeri bir çalışmada da ailesinin yanında kalmayan öğrencilerin, aileleri yanında kalan öğrencilere göre gelişimlerinde gerilik olduğu akademik olarak daha başarısız oldukları bulunmuştur (Demirel,2002). Ancak araştırma bulgularına bakıldığında ana-babası sağ olan çocuklarla ana-babası sağ olmayan çocukların akademik başarıları arasındaki anlamlı farklılıklar bulunamamıştır.

Araştırma bulguları kendini içe dönük olan tanımlayan öğrencilerin, dışa dönük tanımlayan öğrencilere göre akademik olarak daha başarılı olduklarını göstermektedir. Tipik içe dönük olanlar, sessiz, çevreye karşı kapalıdırlar. İnsanlardan kaçar, kendi başlarına kalmak isterler. Okumak, yazmak, resim, müzik gibi uğraşılardan hoşlanırlar. İnsanlarla kolay ilişki kuramazlar. Günlük yaşantıyı, olayları, kişileri ciddiye ele alırlar. Sakin, telaşsız bir yaşam biçimini sever, duygu ve coşkularını çok sıkı denetim altında tutarlar. Tipik dışa dönük olanlar ise, insancıl, cana yakındırlar, insanlarla birlikte bulunmaktan hoşlanırlar. Kolay ilişki kurar, çok arkadaş edinirler. Kendi başlarına kalmaktan, okumak ve çalışmaktan hoşlanmazlar. Heyecan veren olaylardan hoşlanırlar. Hareket ve davranışları üzerindeki denetimleri zayıftır. O anda içlerinden geldiği gibi hareket ederler. Bu bağlamda araştırmadan elde edilen bulgular yukarıda verilen içe dönük/dışa dönük kişilerin özellikleri ile tutarlılık göstermektedir. İçe dönük kişilerin okuma yazma vb. becerilerden daha çok hoşlanmaları, onların akademik olarak daha başarılı olmalarına neden olmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Anne-babanın çocuğa yönelik tutumları çocukların akademik başarılarının gelişiminde, öğretmenlerin tutumlarından daha büyük önem göstermektedir. Araştırma bulgularına göre özellikle annenin çocuğa yönelik tutumu çocuğun akademik başarısı ile çok daha ilişkilidir. Bu sebeple çocuğun akademik gelişimi açısından annenin demokratik tutum sergilemesi daha önemli görülmektedir. Bu bağlamda ana-babaların çocuğun gelişimi ile ilgilenmesi, okul çalışmalarına destek olması ve çocuklarına yönelik demokratik davranışlar sergilemesi onların başarılarını artırmada önemli etkenlerden olduğu unutulmamalıdır. Ayrıca ailenin sosyo-demografik özellikleri de öğrencilerin akademik başarıları ile ilişkilidir. Özellikle çalışan anne-babaların çalışma tempolarının yoğun olmasına bağlı olarak çocuklarının gelişimleri ile yeterince ilgilenememeleri, başarı beklentisi yüksek anne-babalar çocuklarının akademik gelişimleri üzerinde olumsuz etkiler meydana getirmektedir. Sonuç olarak anne-babaların bu konularda daha duyarlı olmaları önerilmektedir. Bu araştırma Diyarbakır ilinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmadan elde edilen verilerin genellenebilmesi bu ve benzeri çalışmaların yapılabilmesi ile mümkündür.

KAYNAKÇA

- Ahmann, J. Stanley ve Marvin D.(1971). Evaluating Pupil Growth: Principles of Tests and Measurement. 4. Baskı. Boston: Allyn and Bacon Inc.
- Bronstein, P. Paula, D.(1996). Family and Parenting Behaviours Predicting Middle School Adjustment. Family Relations.
- Bruner, J.S.(1960). The Process of Education. Cambridge: Harvard University.
- Büyüköztürk, Ş.(2002). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Carlson, E. (1999). Early Environment Support ve Elementary School Adjustment in Middle Adolescence. Journal of Adolescent Research.
- Carter, V. Good, E. (1973). Dictionary of Education. 4. Baskı. New York: McGraw Hill Book Company.
- Celep, C.(1997). Öğretmenlik Yeterlilik Duygusu. Yaşadıkça Eğitim Dergisi, İstanbul, Ocak/Şubat.
- Demirel, Ö.(2002). Türkçe Öğretimi. Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Demirtaş, H.(1999). Orta Öğretim Kurumlarında Sorumluluğa Dayalı Sınıf Yönetimi. Öğretmen Dünyası, Sayı 238.
- Diaz, S.L. (1989). The Home Environment and Puerto Rican Children's Achievement. A Researcher's Diary. The National Association for Education Conference, Hulston, April, May.
- Eastmen, B.(1988). Family Involvement In Education. Wisconsin State Department of Public Instruction, January.
- Elmacıoğlu, T.(1998). Başarıda Aile Faktörü. Hayat Yayınları, İstanbul.
- Erdoğan, M.Y.(2005). Williams Yaratıcılık Değerlendirme Ölçeği'nin Uyarlanması ve Yaratıcılık ile Algılanan Öğretmen Davranışları Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gordon, T.(1997). Etkili Öğretmenlik Eğitimi. Sistem yayıncılık. Çev. Emel Aksay. İstanbul.
- Güçlü, N.(2000). Öğretmen Davranışları. Milli Eğitim. Sayı. 147.12-18.
- Gürkan, T.(1987). Ortaöğretim Kurumlarında Öğretime İlişkin Sorunlar. AÜEBF. Dergisi, Ankara.
- Hollingsworth, P.M. Hoover, H.H.(1999).İlköğretimde Öğretim Yöntemleri.(Çev.Tanju Gürkan). Ankara Ü. Yayınevi.
- Koç, N.(1981).Liselerde Öğrencilerin Akademik Başarılarının Değerlendirilmesi Uygulamalarının Etkililiğine İlişkin Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara.
- Kuzgun Y.(1972).Anne-Baba Tutumlarının Bireyin Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi (Yayınlanmamış doktora tezi) Ankara.
- Küçükahmet, L.(2001). Öğretim İlke ve Yöntemleri. Nobel Yayınları,Ankara..
- Julian, C. Stanley, K. D.(1972). Educational and Psychological Measurement and Evaluation. 50. Baskı New Jersey: Prentice-Hall Inc.

- Malkoç,G.(1993).Aile Eğitimi ve Eğitimde Nitelik Geliştirme. Eğitimde Arayışlar 1. Sempozyumu. İstanbul: Kültür Koleji Yayınları.
- Özgüven, Y.E.(1974). Üniversite Öğrencilerinin Akademik Başarılarını Etkileyen Zihinsel Olmayan Faktörler. Hacettepe Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Sadık, F. (2002). Sınıf İçindeki Problem Davranışların Nedenleri. Eğitim Araştırmaları, Sayı.9 Ankara.
- Wolman, B.(1973). Dictionary of Behavioral Science. New York:Van Nostrand Company.
- Yavuzer, H.(1999). Ana-Baba ve Çocuk. Remzi Kitapevi, 12. Basım, İstanbul.
- Yavuzer H.(1994). Çocuk Psikolojisi Remzi Kitabevi Yay. İstanbul.
- Yıldırım, G.(1983). Okul Öncesi Eğitimde, Okul, Ana-Baba ve Çevre Arasında İşbirliğinin Sağlanması. Okul Öncesi Eğitim ve Sorunları. TED Yayınları, Ankara.